

slovenska DRŽAVA

FOR A FREE SLOVENIA

Včasih so ljudje brali knjige ob goreči trski, sveči ali petrolejki, čeprav so bili še tako izmučeni od težaškega dela.

Danes pa žal mnogi le z odporom berejo kakšno resnejše delo kljub električni razsvetljavi, zadostni spočitosti in udobnemu stanovanju.

CELOVEC

Mohorjeva napadena. Celovška Mohorjeva je letos v kalendarju prinesla dokaj snovi iz vseslovenskega prostora, ki nujno obsega tudi politično emigracijo. Kot smo pričakovali je Ljubljana, režimovska, reagirala. V Delu 1. feb. 1986 smo brali prostaški napad na dr. Valentina Inzka, ki je upal postaviti lik škofa Rožmana na pravo mesto. Še posebej so „ozmerjani“ Otmar Mauser, Jakob Kvas in drugi, ki so napisali povsem stvarni članek Ob štiridesetletnici vetrinske tragedije. Pisec članka Ivan Jan se zaletava celo ob ime domobranec, ker je tako ime prelepo za narodne izdajalce. Izdajstvo pa Jan označi: „Domobranci, nikjer boja proti okupatorjem, le proti partizanom, OF in KP.“ Torej povsem pravilna četudi nehotena označba kontra-revolucije. Pri škofu Jan citira obtožnico in sodbo iz

l. 1946, ki je tako šibka, da jo noben dijak prava, kaj šele pravnik ne bi upal predati državnemu tožilcu. Med „izdajalskimi“ početji Rožmana to pot Jan ne najde boljšega kot to, da je dovolil Rožman izobesiti italjanske zastave iz župnišč in vdanostne izjave Mussoliniju, prvo prisiljeno, drugo pa v časopisih, spremenjeno po Italijanih. Kdor še ne ve zakaj je bila uporabljena partizanska vojska: „izključno so se upirali okupatorju in v tem boju so hudo trpeli“. Vendar ta nova kampanja, ki je tako podobna tisti v letih 1943/45 ne bo nobenega ganila, saj komaj kdo kaj gornjega verjame. Huje je, da pisec povsem jasno grozi, da tako pisanje, taki članki v Mohorjevi ne grade mostov, prek meja na človeško-kulturni plati nego, da to ogroža skupni slovenski kulturni prostor. Z drugimi besedami: ali spremenite pisanje pri Mohorjevi ali pa Vam bo pot v Slovenijo zaprta!

Neue Zürcher Zeitung objavlja v številki 8/9. II. o. g. da je švicarsko zunanje ministrstvo proglasilo pripadnika jugoslovanske ambasade za nezaželjeno osebo, ker je organiziral vohunjanje med jugoslovanski emigranti, ki živijo v Švici. To se za je zgodilov kantonih Bernu, St. Gallenu in Waadtu. Slično afero imajo tudi s čehoslovaško ambasado.

Ker so Švicarji izgnali tega jugoslovanskega diplomata, je kot protiukrep Belgrad izgnal neimenovanega švicarskega diplomata.

Slap Savica v Bohinju.

Kajnov greh - Trst, Gorica, Koroška

Poveljnik 30. partizanske „divizije“ Anton Bavec-Cene je pred leti opisal boje v stoterimi protikomunističnimi enotami, ki so obkolile partizane v območju Trnovskega gozda, Čepovanske doline in Banjske planote. Junaški domobranski poveljnik Vule Rupnik se je v teh časih premikal s svojim udarnim bataljonom na področju od Kočevja do Notranjske in preganjal partizanske skupine, ki so z velikimi težavami skušale zbrati svoje čete in jih združevati v močnejše napadalne edinice. Partizanom se je posrečilo prebiti obroč in se umakniti na Vojsko. Bavec je po svojem poročilu izgubil mnogo vodilnega kadra, Kosovelova brigada je bila zdesetkama in ni bila več sposobna za boj. (Bavčevo poročilo v „Naši obrambi“ CK je po teh neuspehih zapovedal preboj čez Vipavsko dolino in Kras z namenom približati se Trstu. V ospredje je poslal VDV (oddelek državne varnostno-ozno), ki je pobijala vse, kar je dosegla.

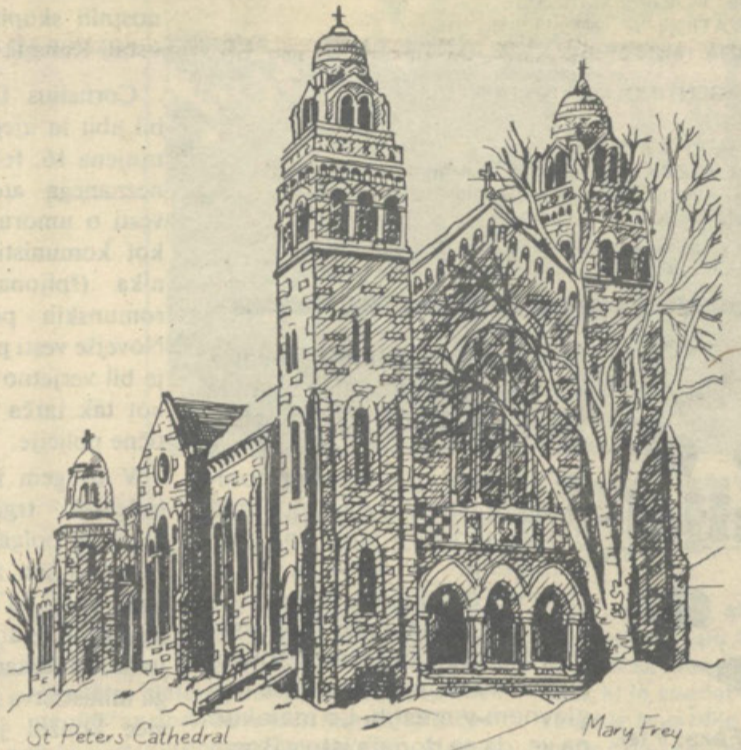
Anton Bavec je s partizani trčil na 5 tisoč domobrancev in četnikov, ki so se umikali in branili položaje na črti Ajdovščina-Gorica. Stotnik Evgen

Rupnik se je s svojimi Belimi orli in z nekaterimi četniki po praskah s partizani umaknil čez most na Soči.

Partizanske enote niso bile sigurne, da Angleži ne bodo nadaljevali s prebojem prek Primorske in Ljubljanske kotline, da bi se združili s prodirajočimi Angleži v Avstriji. Zato so se premikale počasi proti Trstu. Četniki so prešli v defenzivo z edino željo, da čimprej dosežejo angleške zveze, ne da bi imeli kakšna zagotovila z angleške strani.

Vojkova brigada je prvega maja napadla posadko na Nabrežini. partizani so se morali zaradi hudega artilerijskega ognja umakniti. Nemški poveljnik v Selcu se je pogajal s komisarjem Antonom Kvaternikom in mu pojasnjeval, da brez pristanka poveljstva v Trzicu ne more odločati o predaji. Partizani so sicer že pred meseci podpisali s SS generalom Globotschniggom (Ta se je v svojem rojstnem kraju, Steinfeldu ob Dravi, nekaj dni po aretaciji SS generala Rösenerja v Mindstadtu, ustrelil (op. pri.), niso pa v tem času imeli istih zagotovil od poveljstva umikajočih se nemških divizij.

St. Peter's Cathedral

St. Peter's Cathedral

Mary Frey

BARAGA DAYS — 1986

PLACE Marquette, Michigan
DATES Saturday, August 30
Sunday, August 31
HOST PARISH St. Peter's Cathedral
HOMILIST Most Rev. Kenneth J. Povish, D.D.
Bishop of the Diocese of Lansing, Michigan

Kvaternik in nemški častnik sta se s kolesi odpeljala v Trzič, kjer jih je nemški poveljnik osorno sprejel (po *Naši obrambi*- stran 29). Nemci so se po teh poročilih predali šele pozneje, ko so nekaj ur pred prihodom Angležev položili orožje. Trziču so se namreč že približevale angleške tankovske divizije.

Četniki so nekaj časa branili goriško železniško postajo. Jože Borštinar je začel napadati in četniki so se umaknili čez Sočo, Angleži pa so zasedli Gorico v prvih jutranjih urah 2. maja. Pravih bojev ni bilo in Novozelandci so naslednjega dne zasedli Trzič.

Polikomisar Drago Benčič, Franjo Rustja in Samuel Horvat priznavajo, da je že v nekaj urah prišlo do sporov s partizanskimi stražami in zavezniškimi vojaki.

Nepojasnjena smrt poveljnika 31. part. divizije

Korpusno poveljstvo je 3. maja poklicalo na sestanek v Koprivo na Krasu poveljnika 31. divizije Pemca-Evgena Matejko. Italijanski šofer (!) ga je zapeljal proti mostu ob Soči, kjer se je zadrževalo še nekaj četnikov, ki da so ga ubili (?)

CK KPS je Pemca, ki je iz partizanskega vojaka postal divizijski poveljnik, razglasil za narodnega heroja. Ta ko-

čevski Čeh (zato Pemc-) si je prislužil „venec slave“ kot komisar v različnih partizanskih edinicah v revoluciji. Bil je partizanski obveščevalec in KPS mu je zaupala važne naloge.

Komunistični zgodovinopisci opisujejo na različne načine dogodke na Primorskem, Trstu. Vidmu in v Trzišču. Narodno zavedni primorski rojaki so desetletja trpeli pod fašisti. OF je imela že v začetku z organizacijo na Primorskem velike težave. Politkomisar in pooblaščenec CK KPS dr. Bebler to sam priznava. IOOF in CK sta večkrat naslovila na ljudstvo posebne spomenice in mu grozila v primeru čakanja za oborožen nastop s kaznimi. Vprašanje Pokrajinskega odbora OF je ostalo odprto do italijanske kapitulacije. To je priznal dr. Bebler sam. (Obramba) Goriški voditelj dr. Kralj je to potrdil v znameniti razpravi v „Meddobja“.

Primorci se niso ogrevali za OF

Po režimskih podatkih je KPS imela na Primorskem avgusta 1942 samo 54 članov. (St. Rev. v Slov.-Kos). Italijanske in pozneje nemške represalije partizanska izzivanja so bila strašna. Slovenski primorski domobranci (poveljnik polkovnik Kokalj) so si prizadevali to preprečevati, uspeli pa niso vedno. Pokrajina je bila za Italijane in Nemce strateško važna, zato so v kali zadušili

Dalje na str. 5

slovenska DRŽAVA

FOR A FREE SLOVENIA

Subscription rates
\$12.00 per year
\$1.00 single issue

Advertising 1 column x 1" \$4.20

Published monthly by Slovenian National Federation of Canada
646 Euclid Avenue, Toronto, Ont. M6G 2T5

SLOVENSKA DRŽAVA IZHAJA ENKRAT MESEČNO

GLAVNI UREDNIK: VLADIMIR MAUKO
P. O. BOX 393, STATION "A", WILLOWDALE
ONTARIO, CANADA M2N 5T1

UREDNIK ZA ARGENTINO: MARTIH DUH
CALLE 105, No. 4311
VILLA BALLESTER, ARGENTINA

Letna naročnina znaša: Za ZDA in Kanado \$12, za Argentino in Brazilijo po dogovoru. Anglija, Avstrija, Avstralija, Francija, Italija in druge države \$12 US. Po letalski pošti po dogovoru.

Za podpisane članke odgovarja pisec. Ni nujno, da bi se avtorjeva naziranja morala skladati v celoti z mišljenjem uredništva in izdajatelja.

Bosna, Hercegovina - Kosovo.

Druga Jugoslavija si je osvojila geslo: bratstvo in edinstvo. Partija je vedno poudarjala, da je ona rešila sožitje in harmonijo med narodi. Ako pustimo propagando ob strani pa zaznamujemo: iz Kosova, ki je sicer del srbske republike, se je izselilo v zadnjih 15 letih vsaj 200 tisoč Srbov. Na Kosovem so Srbi le še manjšina in še to v glavnem v mestih. Le malokdo pa ve, da se dogaja isto v Bosni in Hercegovini. Več kot 200 tisoč Srbov (Glas Kan. Srba, 27. feb. 1986) se je v zadnjih 15 letih izselilo. Tudi izselitev Hrvatov iz B. H. je že dosegla zaskrbljeno stopnjo. Kot Albanci na Kosovu, muslimanski element v B. H. postaja iz dneva v dan močnejši. Geslo bratstvo in edinstvo je pač bilo zlagano in brez vsebine. Dejstva govore, da se narodne skupine selijo kot pred 200 in več leti pod Turki!

Iz Romunije

Zlata doba socializma! Tako je še sept. 1985 govoril N. Ceausescu, predsednik Romunije. Kakšno zlato je romunski in vsi drugi socializmi pa pokažejo letošnje zimske razmere v Romuniji. Najmočnejša dovoljena žarnica za privatna stanovanje sme imeti samo 40 wattov. Vsa stanovanja, vključno bolnice, bodo letos pozimi 6 ur brez elektrike. Največja dovoljena toplota bo letos v rumunskih stanovanjih samo 12 Celzija ali 53 Farenheita. Radi obupnih razmer je umrljivost novorojenčkov tako visoka, da se rojstva smejo registrirati samo 3 tedne po rojstvu, ker tisti novorojenčki, ki v tej dobi ne umre, ne pride v statistike! Stari ljudje, po gotovi starosti, niso več sprejeti v bolnice! Vse gornje in še več podobnega je poročal vplivni francoski tednik Express dne 20. dec. 1985! Ni povsod v vzhodnem bloku tako obupno, toda konec bo enak za vse. Ko bi si to zapomnili slovenski komunisti kot Dolanc, Popit, Ribičič in celo marsikak „quasi disident“ kot Štih, in Pahor, ki še vedno verujejo v socializem. Rumunski socializem in vsi socializmi druge vrste so nujno zadeva tragične preteklosti.

Špijoni na delu v raznih torontskih konzulatih

TORONTO, Ont. - Gerry Cummings, zastopnik CSIS (Canadian Security Intelligence Service — Kanadska varnostna služba) je pred nekaj dnevi v Ottawi izjavil, da je 60 odstotkov vseh uslužbencev raznih konzulatov (zlasti iz vzhodnoevropskih dežel) na en ali drug način zapletenih v špijonažo.

Nedavni umor urednika romunskega mesečnika je znova načel vprašanje vmešavanja tujih vlad v razmere narodnostnih skupin v Torontu in ostali Kanadi.

Cornelius Dragan-Dima je bil ubit in njegova žena težko ranjena 16. februarja letos od neznanega atentatorja. Prve vesti o umoru so ga označile kot komunističnega somišljenika (špijona), torej žrtev romunskih protikomunistov. Novejše vesti pa že ugibajo, da je bil verjetno dvojni agent in kot tak tarča romunske politične policije.

V drugem incidentu je bil bolgarski trgovski pomožni ataše na bolgarskem konzulatu proglašen za *persona non grata* in bil od kanadskih oblasti izgnan iz države. Prav tako je bil od kanadskega zunanega ministrstva leta 1979 izgnan vice konzul jugoslovanskega konzulata. Obdolžen je bil, da je »svojo diplomatsko pozicijo uporabljal za izvajanje nedovoljenega pritiska na Kanadčane jugoslovanskega porekla za izsiljevanje informacij in z

vplivanjem na razvoj kanadsko-jugoslovanske skupnosti.«

Dnevnik *Globe & Mail* je v svoji številki od 22. februarja 1986 prinesel daljši članek, ki te stvari obravnava. Hrvati, ki obiskujejo staro domovino, so redno zaslišani od jugoslovanske tajne policije in se od njih zahteva, naj zbirajo podatke o delovanju in političnih nazorih svojih sorojakov. Članku lahko dodam, da so tega deležni tudi mnogi Slovenci, ki hodijo domov, kar so mi sami povedali.

Po pričevanju tistih, ki so jih doma zasliševali, poroča članek, ima jugoslovanska tajna policija podrobne podatke o vodilnih osebnostih v jugoslovanski skupnosti. Časopis navaja slučaj Hrvata Stjepana Smitića, ki so ga ob obisku doma zaprli zaradi »protidržavnega delovanja«, pa ga potem zaradi nezadostnih dokazov morali izpustiti.

Smitić je potem povedal, da je bila jugoslovanska tajna policija točno podučena o poti, ki jo je nekoč napravil skupaj z drugimi Hrvati iz Toronta v Kitchener. »Vedeli so, kje smo se ustavili, kaj smo jedli in kaj smo pili,« je dejal Smitić.

V krog tujih diplomatov, ki se v Torontu in Kanadi bavijo s provokacijami, gospodarsko in politično špijonažo, so vključeni še predstavniki Poljske, Češkoslovaške, Kitajske, Madžarske, Kube in celo Indije.

Ker se o tem v angleškem časopisju zelo redkokdaj bere, ljudje žive v zmotnem prepričanju, da se kaj takega v Kanadi — tudi med nami Slovenci — ne dogaja. Izjava odgovornega člana CSIS pa dokazuje drugače in bi bil čas, da se mi nekoliko izmodrimo in podučimo, predvsem pa ostanemo budni in čuječi.

Otmur Mauser

AMERIŠKA DOMOVINA, MARCH 11, 1986

Slovenski narod — pozabite to!

Pred kratkim je predsednik Društva srbskih pisateljev Miodrag Bulatović za beograjski časopis *Politika* povedal, da je resničnost jugoslovanskega naroda samo še vprašanje časa.

Pisatelj Bulatović že leta živi v Ljubljani in spada v prvo bojno črto sovražnikov vsega, kar bi spominjalo na slovensko narodno samostojnost: jezika, umetnosti, zgodovine; pred več kot dvajsetimi leti se je z vso ihtavostjo boril proti uvedbi televizijskega dnevnika v slovenščini na ljubljanski televiziji, potem ko je v prvih letih ta televizija prenašala beograjski televizijski dnevnik v srbohrvaščini. Čeprav je bil takrat poražen, je deloval naprej...

Na vprašanje časnikarja *Politike*, kako gleda na spor s Slovenci, je Bulatović odgovoril: »Slovenski narod — pozabite to!«

Že res, da omenjenega »ambasadorja jugoslovanstva« ne le v Ljubljani, ampak tudi v Beogradu nihče od predstavnikov »uradne« politike ne jemlje preveč resno, vendar pa že samo dejstvo, da se je »zasidral« prav v Ljubljani, opozarja na njegovo resno namero: ustanovitev jugoslovanskega naroda! In prav ta Bulatović je predsednik Društva srbskih pisateljev. Tudi ta podrobnost ni brez pomena.

Turistična zveza Slovenije je pred časom izdala značke z napisom »Slovenija — moja dežela«. Mladina si jih s ponosom na veliko pripenja in jih še kar nosi... Torej ne gre za modno muho. Pripadniki drugih narodov in narodnosti, ki predstavljajo v Sloveniji že nad 10% vsega prebivalstva, (povečini gre za nekvalificirane delavce) pa so si ob tem izmislili novo genialno potezo. Na pobudo Miodraga Bulatovića so tudi oni začeli množično nositi iste značke. Naivneži so se jim naprej smejali, češ da se s tem hočejo zamaskirati, da jih Slovenci ne bi gledali po strani kot »južnjake«. Smeh pa je bil kratkotrajen. Pripadniki drugih narodov in narodnosti nosijo te značke z zelo zgovornim namenom: Slovenija — tudi Slovenija torej je naša dežela, hočejo povedati s pripenjanjem značk. In tako je Bulatović še enkrat »presenetil« sredi Ljubljane.

In karkoli ne gre tem načrtom v prid, takoj dobi prizvok slovenskega nacionalizma in celo separatizma. Bulatović ima zaradi svojega vpliva v Srbiji, Črni gori in drugod tudi precejšen vpliv na sredstva obveščanja v teh republikah. Zato cela množica časopisov vsakih nekaj dni zažene vik in krik, da se Slovenci hočejo odcepiti, da Slovincem ni mar za Jugoslavijo, da Slovenci izkoriščajo delavce iz drugih republik, da so Slovenci namesto samega satana v Jugoslaviji!

Prav smešen, a zgovoren je bil primer enega zadnjih takih napadov na Slovenijo v več beograjskih in drugih časopisih ob nadvse uspešni smučarski tekmi za svetovni pokal v Kranjski gori. Takrat so slovenski reporterji upravičeno govorili in pisali, da se je z uspešno organizirano in izvedeno tekmo Kranjska gora priborila mesto med klasičnimi prireditelji svetovnega pokala v smučanju. Primerjali so jo z Wengnom, Kitzbühnom in drugimi srednjeevropskimi smučarskimi središči. Tudi so omenjali, da se je Kranjska gora s tem dokončno vključila v srednjeevropski smučarski prostor. S Kranjsko goro pa vsa

Poravnali so

naročnino in darovali v tiskovni sklad S. D. (Trenutna naročnina je 12 dol. na leto - z letalsko pa s predhodnjim dogovorom!).

Antloga Tila \$40, Lovko Franc 10, Zelenik Jože 15, N. N. 15, Petric Lojze 20, Zajec Milan 20, Toplak Frank 20, Antloga Tila 25, Kovačič Franc 20, N. N. 15, Franc Pleško 15, Rezelj 15, Pavlovčič 15, John Petan 15, H. Zierenfeld 15, E. Ferkulj 20, Ivo Palčič 20, Peter Pavlin 50, Mary Grebenc 12, Mary Rebernak 12, Franc Cerar 60, Martin Slak 15, Marija Muhič 12, Rev. Emil Hodnik 15, Andrej Polajnar 12, Karol Vojska 20, Ivan Kunovar 20, Rev. Jože Snój 30, L. in M. Jelenc 20, A. in A. Gruntar 35, R. Zlozel 12, V. J. Košir 15, Rev. F. Mihelič 12, F. Stržinar 35, C. Mejač 15, J. medved 12, A. Kurbus 15, Rev. V. Kozina 20, J. Kristan 12, H. Župančič 15, A. Balikovec 16, K. Albiani 12, R. A. Čuječ 10, I. Kosi 15, S. in J. Zorc 15, Frank Stražar in Štefa Zore (Colorado) 50, Antony A. Seljak 50 in Jože Žele (Cleveland) 12.

Vsem naročnikom in darovalcem v tiskovni sklad prisrčna zahvala. Vsem drugim bralcem pa: posnemajte!

— Uprava —

Ta plačila so prispela do 15. februarja t. l. nadaljne objave bodo sledile. Hvala tudi tistim, ki so že poravnali oglase! Posnemajte!

Porabsko Prekmurje

Danes je ta najbolj severni del Slovenije, ki na vzhodu že prehaja v Panonsko nižino, poznan pod imenom slovensko Porabje. Zemljepisno, zgodovinsko in kulturno je del Prekmurja ali Slovenske krajine, ki so ga Madžari spočetka imenovali Tótság, pozneje pa Vendvidék (Slovenska krajina). Do konca prve svetovne vojne je Prekmurje spadalo v ogrski del rajne avstro-ogrske monarhije in je meja med avstrijskim in ogrskim delom tekla po reki Muri. Pariška mirovna konferenca je večji (južni) del Prekmurja prisodila novi državi SHS, severni, porabski del pa Madžarski in se je nova meja med obema državama krila z razvodnico med rekama Muro in Rabo. Ta odločitev je mirovna konferenca utemeljila s trditvijo, da slovenske vasi severno od razvodnice tudi gospodarsko težijo na sever, t. j. proti Monoštru - Szentgotthárd. Ta meja je ostala nespremenjena tudi po drugi svetovni vojni, čeprav je Madžarska bila zaveznica osi Rim-Berlin, torej nacizma in fašizma. Tako je izven matične Slovenije ostalo 10 skoraj čisto slovenskih vasi, večinoma južno od Monoštra. V okvir madžarske države vključeno slovensko ozemlje obsega kakih 94 kv. km in na severu sega do reke Rabe, na jugu in zahodu pa meji na Jugoslavijo in Avstrijo. Kot večji del Prekmurja je tudi slovensko Porabje hribovita deželica, pokrita z ilovnato in prodnato zemljo; severni del je poraščen z gozdom in skoraj neobljuden. Naselja in vasi so vse na južnih pobočjih hribov, le prav malo jih je na severnem, ravninskem delu. To so slovenske vasi Števanovci - (po madžarsko Apátistvánfalva, Andovci - Orfalu, združeni vasi Vérica-Ritkarovci - Madžari so jima dali enotno ime Kétvölgy, Slovenska vas - Rábatótfalu. Sakalóvci - Szakonyfalva, Doljni Senik - Alsó - Szőlőnk in Gornji Senik - Felsőszőlőnk. Večje število Slovencev živi tudi v samem mestu Monoštru.

Hrvatov je na sedanjem Madžarskem okrog 90.000 (največ v Gradiščkanski Hrvatski), okrog 5000 Srbov, pod severno mejo (proti Slovaški) okrog 100.000 Slovakov, ob meji z Romunijo pa nekaj Romunov.

Skoraj popolnoma slovenska in obenem največja vas je Gornji Senik; pri zadnjem štetju je bilo tam pripravljenih 1480 Slovencev in le 9 Madžarov. Čisto slovenski sta bili tudi Vérica-Ritkarovci in Andovci, v Sakalovcih so našli tudi le 9 Madžarov, ostale tri vasi (Slovenska vas, Doljni Senik in Števanovci) pa imajo večjo madžarsko manjšino.

V mestu Monoštru je po štetju leta 1960 med 5403 prebivalci bilo še 1470 pripravljene Slovencev.

Edina železniška postaja v Porabju je v Monoštru; sem vozijo vlaki iz notranjosti madžarske republike in iz avstrijskega Gradca (Graz). Med Ljubljano in Lenti-jem (nekaj kilometrov oddaljen od jugoslovansko-madžarske meje, na madžarski strani), je dnevna avtobusna zveza, prav tako tudi med Lenti-jem in Monoštrom. Bolj na severozahodu sta dva mejna prehoda, eden pri Hodošu, drugi pri Dolgi vasi; ni pa več železniške zveze med Ljutomerom in ostalo Slovenijo in Hodošem ter dal je na Madžarsko. Ko je Stalin Tita leta 1948 izključil iz kominforma in je jugoslovanski rdeči režim bil prisiljen pretrgati zveze z vzhodnim blokom, je Titova vlada to prekinitve zvez pokazala tudi tako, da je razdrila edino železniško zvezo z Madžarsko preko Hodoša v Prekmurju. Vlada ljudske republike Slovenije je sicer že nekajkrat skušala na lastne stroške zgraditi novo progo od Ljutomera do Hodoša, pa ji do sedaj tega ni dovolila centralna vlada v Beogradu. (Tudi na tem primeru se dovolj jasno vidi, koliko je v Jugoslaviji vredna slovenska „suverenost“, čeprav je zagotovljena po zvezni ustavi).

Pred stoletji je s Slovenci naseljeno ozemlje na sedanjem Madžarskem segalo mnogo dalje proti severu, saj je pred naselitvijo Madžarov v Panonski nižini severno od Blatnega jezera tekla meja med Slovenci in Slovaki. To je razvidno še danes iz imen mnogih vasi, ki so bile v teku stoletij pomadžarjene, kot dokazuje prekmurski jezikoslovec Avgust Pavel; npr. današnji Csörötőnk je nekoč bil slovenski Čretnik; današnja madžarska vas Kerca je nekdanja slovenska Krčica. Porabski Slovenci še danes nekatere popolnoma madžarske vasi imenujejo s čisto slovenskimi imeni, kar je dokaz, da so se ta imena stoletja ohranila v ljudskem spominu in v vsakdanji govorici v svoji izvorni slovenski obliki. Tako tam sliši-

mo imena kot npr. Treidvour, Sveti Križ, Troušče, Gruškova vés, Mála vés, Krádanovci, Židova idr.

Madžarska republika je upravno razdeljena v županije ali komitate: Madžari jih imenujejo „vármegye“. Županije so razdeljene v okraje, ti pa na občine. Porabsko Prekmurje spada h körmendskemu okraju, njegovo upravno središče je Monošter. Po prejšnji ureditvi je bila vsaka vas tudi sedež občinske uprave, danes pa sta samo še dve občinski središči: Doljni Senik in Števanovci.

Cerkvenopravno so porabski Slovenci razdeljeni na tri župnije: Gornji Senik, Doljni Senik in Števanovci. Najstarejša je župnija v Gornjem Seniku; nastala je leta 1698 in je bila že takrat posvečena sv. Janezu Krstniku. Zanimivo je, da ima župna cerkev na obloku nad glavnim oltarjem v književni slovenščini napis: Hvalite Gospoda vsi narodi, - notranjost pa je sicer vsa poslikana z lepimi freskami slovenskih apostolov sv. Cirila in Metoda ter sv. Mohorja in Fortunata. To popolnoma slovensko notranjost je dal cerkvi župnik János Múher ki zelo skrbi za obstanek slovenstva tudi v drugih porabskih slovenskih župnijah. Župna cerkev v Gornjem Seniku je od leta 1592 pa do 1672 bila v rokah evangeličanov (tako Prekmurci imenujejo protestante). K tej župniji spadajo še vasi Ritkarovci in del Doljnega Senika. Do leta 1923 je obsegala tudi vasi Mártinje, Trdkovo in Čépince, ki pa jih takrat odrgala novo potegnjena meja med kraljevino SHS in Madžarsko.

V Števanovsko župnijo spadajo vasi Andovci, Vérica, Slovenska vés in Sakalóvci. Pred letom 1780, ko so v tej vasi dogradili župno cerkev, je bila ta le podružnica, ki je spadala v madžarsko župnijo Rábakéthy; to vas Slovenci še danes imenujejo Troušče. Prvi župniki v Sakalóvcih so bili cistercijanci.

V Dolnjem Seniku je ena izmed grofic Batthyány I. 1764 dala zgraditi kapelo, župnijo je pa ustanovila I. 1821 grofica Terezija Batthyány. Bogoslužni jezik je v teh župni-

Prosimo, poravnajte naročnino in s prispevki v tiskovni sklad pomagajte našemu listu za uspešno ohranjanje med nami naše materine besede!

S. D.

jah še pred nekaj leti bil slovenski. Tako je npr. v števanovski in gornjeseniški župniji še do leta 1981 bogoslužje bilo izključno v slovenskem jeziku; od tega leta dalje pa je vsaj v števanovski fari vse v madžarsčini; slovenščino so ohranili le še tu pa tam pri cerkvenem petju. V Slovenski vési, v Dolnjem Seniku in Sakalóvcih pa se v cerkvi niti pri bogoslužju niti pri petju več ne sliši slovenske besede. Razlog je baje v dejstvu, da je po smrti slovenskega duhovnika bil nastavljen za župnika Hrvat, ki slovenščine ne zna in se je - bajé - ne more (verjetno že, je noče, op. ur.) naučiti. Tako se zadnja leta slovenščina umika prav iz cerkve, ki je skozi stoletja, skozi vso slovensko zgodovino bila zatočišče in trdnjava slovenske zavesti in kulture. To dejstvo je toliko bolj nerazumljivo, ker ravno v zadnjih letih slovenščina v javnosti dobiva vedno večjo veljavo in jo vedno vztrajneje gojijo med mladino, ki se zanjo zanima.

NEKAJ DROBCEV IZ ZGODOVINE PORABSKIH SLOVENCEV

Kot že v začetku povedano, so Madžari Prekmurje dolgo časa uradno imenovali Tótság (Slovenska okroglina), končno pa Vendvidék ali Slovenska krajina; prebivalce teh krajev so krstili za „vende“ ali pa jim sploh niso dajali nobene narodnostne oznake. „Tót“ je bila med njimi splošno uporabljana psovka za prebivalce slovenskega porekla. - Tót nem ember! - Slovan ni človek! - Za vasi, ki so po prvi svetovni vojni ostale v madžarski republiki, so pričeli uporabljati naziv „rabske“, po drugi svetovni vojni pa „porabska“ Slovenija. Prebivalci teh slovenskih vasi se sami prištevajo k Slovincem; madžarske oblasti so šele leta 1981 uradno prepovedale uporabo imena „vend“ in jih od takrat dalje priznavajo za Slovence, madžarsko „Szlovén“.

Pred 12. stol. je porabska Slovenija bila

Dragi rojaki, potujete v Evropo?

Na pragu domovine, v središču stare Gorice na lepem drevoredu Corso Italija, vas pričakujemo v PALACE HOTELU, najboljšem hotelu v mestu: 75 sob s kopalnico, telefonom, radijskim sprejemnikom, barvno televizijo, mini-barom, klimatizacijo. Najmodernejši komfort po zelo ugodnih cenah: enoposteljna soba \$28.00, dvoposteljna soba \$39.00. Cenjenim gostom so na razpolago hale, konferenčna dvorana, parkirni prostor in hotelska restavracija v začasno ločenem poslovanju. V PALACE HOTELU bo poskrbljeno za vaš čimprijetnejše počutje, dobrodošlico pa vam bo osebno izrekel rojak Vinko LEVSTIK:

DOBRODOŠLI!

PH-PALACE HOTEL, Corso Italiana 63

34 170 Gorizia-Gorica, Italy; Tel.: 0481-82166; Telex 461154 PAL GO I

neobljudena, ker je ozemlje bilo močvirnato in poraščeno z gozdovi. Šele ko je madžarski kralj Béla III. leta 1183 ustanovil v Monoštru cistercijanski samostan, so „beli menihi“ za obdelovanje in najprej za krčenje zemlje potrebovali delovno silo, ki so jo našli najprej pri Slovencih, priseljenih deloma iz ostalega Prekmurja, deloma pa tudi iz avstrijskega Štajerskega. Kraj, okrog katerega so se naselili, so Slovenci takoj spočetka krstili za Monošter, kar je izvedenka iz latinske besede monasterium - samostan. Nekateri zgodovinarji menijo, da porabski Slovenci niso neposredni potomci panonskih Slovencev nekdanje Kocljeve in Pribonove slovenske kneževine Panonske Slovenije ob Blatnem jezeru, ker so te deloma pobili deloma pa pomadžarili takrat še divji in poganski Madžari, ki so v 10. stol. vdrli v Panonsko nižino in se tam naselili. Po svojem izvoru so prebivalci Porabja enotni s prebivalci južneje ležečega Prekmurja oz. Slovenske krajine, kar je razvidno iz družinskih priimkov, ki so enaki na vsem nekdanj s Slovenci naseljenem prostoru severno od Mure do Rabe in še preko nje. Taki priimki so npr. Majcen, Mukič, Gašpar, Kociper, Kolarič, Kozar, Vrabel, Zavec, Novak ter na stotine in stotine drugih.

Na pristavah okrog monošterskega samostana so živeli menihi-delavci, ki so bili člani cistercijanskega reda; z njimi so živeli hlapci, ki so jih samostanu podarili zemljiški gospodje iz soseščine ali pa so se tja priselili od drugod, iz bolj oddaljenih prekmurskih ali tudi madžarskih vasi (predvsem prekmurskih). Ti priseljenci so dobili kmetije pod ugodnejšimi pogoji kot drugi podložniki, delali so manj dni tlake in so tudi drugače bili manj obremenjeni z različnimi dajatvami. Pristave so bile razdeljene v dva dela: prvi je bil zagrajen; tu so stale hiše, oz. navadno ena velika hiša za menihe-delavce s spalnico, dnevno sobo, jedilnico (refectorium) in kapelo ter gospodarska poslopja s hlevi, kaščami in skednji. Ta del je bil pod klavzuro in vanj ženske niso imele dostopa; v drugem delu pa je stala hiša za služničad. Iz tega drugega dela oz. iz takih drugih delov okrog samostana so se sčasoma razvile še sedaj obstoječe slovenske vasi. To je današnje slovensko Porabje, katerega prebivalci so v prejšnjih stoletjih, po nastanku samostana in pozneje bili najprej podložniki „belih menihov“ cistercijancev, pozneje pa so prešli v podložništvo madžarske grofovske družine Batthyány. Porabje je spadalo v območje dveh velikih zemljiških posestev. Ta okolnost je tako zelo vplivala na način življenja ljudi, na njihovo govorico - jezik, na gospodarski in socialni razvoj, da vsega tega še do danes ni bilo mogoče popolnoma zabrisati.

Ob vpadih v srednjo Evropo so Turki pustošili tudi po Prekmurju. Leta 1664 so ob bitki za Monošter prišli do Doljnega Senika, ki je spadal v grofijo Batthyány. Slovenci iz te grofije so pomagali pokopavati padle bojvnike madžarske čete. Iz te bitke se po vsem Prekmurju še danes spominjajo junaških dejanj grofa Monte Cuculija; seveda ga je ljudska govorica prekrstila; danes mu pravijo Mandi Kukule. Če hoče kdo v Prekmurju danes poudariti, da se je nekaj zgodilo že pred davnim časom, reče enostavno, da je - to bilo še za Mandi Cuculija.

Mesto Monošter ima tudi nekaj industrije. Prva je tam stala tobačna tovarna, ki so jo zgradili še v 18. stol. Proti koncu 19. stol. je nastalo več industrijskih obratov: 1896 so odprli tovarno ur, 1899 pa tovarno svile. Danes je poleg omenjenih tovarn še tovarna za kose, tekstilne in lesne izdelke. V vseh teh industrijah dobivajo delo tudi Slovenci iz prekmurskih porabskih vasi.

NARODNA ZAVEST PORABSKIH SLOVENCEV II. DEL

Madžari so znani kot ohol, naravnost ošaben narod. Vendar se je bojevit, raznarodovalni madžarski nacionalizem pričel nasproti prekmurskim Slovincem kazati šele proti koncu 19. stol., čeprav se je madžarizacija drugih nemadžarskih narodov začela že 100 let prej, ob koncu 18. stol. Vzrok temu, v primeru z ostalo Evropo precej poznemu začetku raznarodovanja prekmurskih Slovencev, je bilo dejstvo, da je lastnica porabskih prekmurskih vasi, cistercijanska opatija v Monoštru, bila do leta 1878 združena v cistercijansko opatijo v avstrijskem Heiligenkreuzu. Tega leta pa se je omenjena avstrijska opatija osamosvojila, samostani v Monoštru, Pilsu, Pasztóju in Zircu pa so dobili skupnega opata s sedežem v Zircu. Od takrat dalje so vsi opati v omenjenih združenih madžarskih opatih bili po narodnosti Madžari in se je raznarodovanju odprla prosta pot. Med 1870 in 1890 so v madžarski polovici monarhije pomadžarili vse šolstvo. Vendar pa to pri prekmurskih Slovincih ni rodilo zaželenih uspehov, vsaj ne tako hitro, kot je to madžarska oblast pričakovala; tako poroča slovenski učitelj v Puconcih, Štefan Lülík, v svoji na roko pisani knjigi.

Lülík pripoveduje, da pouk madžarsčine vsaj prva leta ni dosegal kakih vidnih uspehov; otroci madžarskega jezika niso razumeli, ker so doma govorili le svoje slovensko prekmursko narečje in so jih učitelji v nekaj mescih pouka mogli naučiti na pamet le nekaj madžarskih stavkov (v šolskem letu).

Dalje na str. 4

Porabsko Prekmurje

Nadaljevanje z str. 3

Prekmurci so celo tisočletje živeli v okviru madžarske države: bili so po meji na Muri ločeni od ostalih Slovencev in so mogli vzpostaviti le zelo rahle stike s prleškimi Slovenci na desnem bregu Mure. Tako se je njihovo domače narečje v stoletjih ločene-ga življenja od glavnine slovenskega naroda izoblikovalo v poseben prekmurjevski književni jezik, ki je zelo različen od književnega jezika Slovencev južno od Mure, ki so živeli skupaj v avstrijski polovici avstro-ogrskega cesarstva. Vse do nastanka države SHS, ko je večji del Prekmurja pripadel k ostali Sloveniji in je meja na Muri izginila, so prekmurški pisatelji uporabljali tudi poseben pravopis (madžarski), ki ni poznal strešic za šumnike, npr. čakam - csakam; živim - zsvím, itd.; šola - sola; šiba - siba, itd. Prekmurško narečje pozna tudi vmesne samoglasnike, ki jih označuje s preglasom, npr. ura, vera - vōra; zažgati - vūzsgati, itd. Porabci to narečje oz. jezik uporabljajo še danes (tudi pravopis), v jugoslovanskem delu Prekmurja pa so po mnogih prekmurških farah (skoraj v vseh) še med drugo svetovno vojno evangelije in berila brali s prižnic v prevodu, ki ga je pripravil (iz latinščine) Miklos Kümics, župnik in poddekan v Kančovcih, ki je po ustanovitvi škofije v Sombathelyju (1777) na pobodu prvega njenega škofa Szilyja I. 1780 izdal nedeljski in praznični lekcionar Szveti evangyeliomi.

Prekmurški Slovenci so književno slovensčino pričeli spoznavati šele proti koncu 19. stoletja, ko so tudi na zemljo med Muro in Rabo začele prihajati Mohorjeve knjige. Od prvih let 20. stoletja pa so začele izhajati, tudi v prekmurščini in z madžarskim pravopisom tednik *Novine*, mesečnik *Marijin list* in prekmurški koledar. S temi publikacijami se je po vsem Prekmurju širila slovenska narodna zavest in slovenska narodna kultura.

Ob koncu prve svetovne vojne, jeseni leta 1918, ko so kraji južno od Mure že bili v novi državi SHS, vse Prekmurje pa je bilo še v madžarskem kraljevstvu, so tudi prekmurški Slovenci pričeli organizirati svoje Narodne svete za združenje z ostalimi Slovenci v isto državo. Tako so npr. zastopniki Narodnega sveta iz Sakalóvce prišli na posvetovanje k Narodnemu svetu v Maribor; hoteli so zavarovati bodočnost

porabske Slovenije, da bi tudi ta obnem z južnim delom Prekmurja bila združena v Jugoslaviji.

Madžari so združitev prekmurških Slovencev s Slovenijo v novi državi skušali preprečiti; obljubljali so vsem nemadžarskim narodnim skupinam široke narodne samouprave. Na vse načine so kroni sv. Štefana hoteli ohraniti njene zgodovinske pokrajine, ki so bile vključene v ogrsko državo dejansko že od 10. in 11. stoletja in so njihovemu kraljevstvu dajale obliko hlebca kruha, kar jim je pomenilo blagostanje in so tudi ob protisovjetskem uporu leta 1956 sanjali o tem zgodovinskem „hlebcu kruha“. Usoda Prekmurja in z njim tudi Porabja, čigar slovenstvo je na mirovni konferenci pomagal braniti prleški duhovnik dr. Matija Slavič, je bila med tem izročena v odločitev zaveznikom, ki so večji del Prekmurja - južno od razvodja med Rabo in Muro - prisodili SHS, kraje severno od tega razvodja, porabsko Prekmurje pa Madžarski, z že na začetku omenjeno utemeljivo gospodarske odvisnosti teh vasi od Monoštra. Ta utemeljitev pa je iz trte izvita, saj v ljudskem spominu ni sledi o kakih trgovskih ali gospodarskih zvezah z Monoštom, pač pa se govori vedno le o potovanjih v južno Prekmurje, celo čez Muro do Ljutomera ali pa nazahod v Avstrijo.

NARODNOSTNI POLOŽAJ PORABSKIH SLOVENCEV V MADŽARSKI DRŽAVI

Ker Prekmurški Slovenci v madžarski kraljevini nikdar niso bili priznani kot posebna narodnost in zato tudi niso imeli nobene zaščite, tako tudi porabski Slovenci med prvo in drugo svetovno vojno niso bili zavarovani kot narodnost. Seveda niso bile zaščitene tudi druge slovanske manjšine oz. narodne skupnosti (Slovaki, Hrvati, Srbi, Romuni). Porabski Slovenci so se tudi po koncu druge svetovne vojne skušali združiti z ostalimi Slovenci v Jugoslaviji. V Martinju so se 3. junija 1945 zbrali na velikem narodnem zborovanju, odkoder so narodni vladi Slovenije poslali resolucijo z izjavo, da hočejo živeti v Jugoslaviji. Začasna madžarska vlada pa je v razgovoru z zavezniki obdržala po prvi svetovni vojni določene meje.

V madžarsko ljudsko republiko vključene južnoslovanske narodne manjšine so 19. maja 1946 sklicale svoj prvi kongres v mes-

tu Baja, ki so se ga udeležili tudi zastopniki Slovencev na Madžarskem: porabski Slovenci so poslali 6 zastopnikov. Porabski Slovenci pa so 2. in 3. februarja 1947 imeli v Monoštru svojo lastno konferenco, kjer so izvolili svoje okrožne zastopnike. Tu so izrazili željo, naj bi v slabih gospodarskih razmerah živeči Slovenci imeli možnost zaposlitve v monoštrskih tovarnah.

5. oktobra 1947 so se madžarski južni Slovani zbrali na vsedrjavni konferenci v Bacsalmasu, kjer so svojo organizacijo prekrstili v Demokratično zvezo južnih Slovanov na Madžarskem; v predsedstvu te zveze sta tudi dva porabska Slovencev.

Po koncu druge svetovne vojne so porabski Slovenci z zakonskim odlokom osrednje vlade (1945) dobili za slovenske učence tudi pouk v slovenskem jeziku (v književni slovenščini). Ko se je Tito sprl s Kominformom, so ti mnogo obetajoči začetki spet padli na mrtvo točko. Vendar pa se je položaj porabskih Slovencev počasi obračal na boljše do leta 1956, ko je izbruhnil vse-madžarski protiruski upor; ta je ugoden razvoj spet za nekaj časa zavrl.

Šele po X. kongresu madžarske socialistične delavske stranke se je položaj tuje-rodnih manjšin v madžarski državi izboljšal. Na tem kongresu so namreč madžarski predstavniki prišli do zaključka, da „tudi nemški, južnoslovanski, slovaški in romunski delavci naše domovine skupaj z madžarskim narodom, kot enakopravni člani naše družbe gradijo skupno socialistično domovino“. Leta 1972 je v spremenjeno ustavo LR Madžarske bila sprejeta določba o narodnostnih pravicah. Njen čl. 62 zagotavlja enakopravnost vsem narodnostim, živečim na madžarskem državnem ozemlju; daje jim pravico do rabe materinega jezika, šole v svojem narodnem jeziku ter ohranjanje in negovanje lastne narodne kulture. Po prejšnji ustavi so državljani nemadžarske narodnosti imeli le možnost učenja svojega jezika in negovanja svoje kulture.

Za izvajanje novih ustavnih določb skrbi-jo nekateri novi oblastveni organi tako na državni, županijski, okrajni in občinski ravni. Do letošnjega leta (1985) imajo v načrtu zgraditi v Monoštru dvojezično osnovno šolo in internat; s tem hočejo pospešiti dvojezičnost porabskih Slovencev. Madžarske oblasti so namreč prepričane, da narodnosti, ki živijo „v naši domovini in Madžari, ki živijo v sosednjih državah, lahko v

veliki meri prispevajo in koristijo poglobitvi in sodelovanju med našimi narodi. Pomembna prvina mednarodnega reševanja narodnostnega vprašanja je ravno svoboden razvoj dvojezičnih državljanov z dvojno kulturo.“

Prejeto po knjigi Slovensko Porabje, Mohorjeva družba, Celje 1982 (Bo še)

Pripis urednika

V zgornjem članku smo brali, da so Madžari znani kot eden najbolj narodnostno nadutih ljudi v Evropi. Zato je zlasti za prekmurske Slovence, ki smo kot 1000 let živeli v okviru madžarske države, če ne že naravnost neverjetno pa vsaj skrajno zanimivo ugotoviti, da 5000 naših rojakov v porabski Sloveniji po novi madžarski ustavi - torej vsaj formalno, na papirju - uživa več narodnostnih pravic kot pa Slovenci v matični domovini in v ustavno „nacionalno suvereni“ slovenski republikli v mejah socialistične Jugoslavije. Jugoslavija namreč „suvereni slovenski naciji“ vsiljuje enotna vzgojna jedra, ki slovenski narod vodijo v narodnostno smrt.

Človek upravičeno pričinja dvomiti, kdo je bil bolj ošaben in narodnostno nestrpen: Ali oni srbski narednik vodnik, ki je v taborišču za vojne ujetnike v Fallingbostelu (Spodnja Saška) v Nemčiji med drugo svetovno vojno od slovenskega univerzitetnega študenta, zahteval: - Govori srbski, čato, da te može razumeti celi svet. - Ta mu je namreč na neko vprašanje odgovoril v slovensčini. Ali je bil morda bolj ošaben madžarski strázsamester (tudi narednik vodnik), ki je istega študenta na povratku iz vojnega ujetništva v vojašnici v mestu Nagykanizsi pomiloval, koliko je revež, izgubil, ker ni znal madžarsčine in ni mogel v izvirniku brati poezij Šandora Petöfija; saj je celó sam Bog Oče govoril madžarsko, ko je ustvarjal svet!

Ne vemo v kaki meri se zgoraj omenjena ustavna izboljšanja narodnostnega položaja porabskih Slovencev v vsakdanjem življenju izvajajo, vemo pa, da se v Jugoslaviji narodnostni položaj slovenskega naroda tudi po zakonu (enotna vzgojna jedra), ne le v vsakdanjem življenju, slabša, npr. z izirivanjem slovensčine iz mnogih slovenskih mest in vasi, kamor so se v množicah naselili južnjaki.

Vsak naj sam presodi!

Urednik

Zbirka Ob reki Dravci

G. Hanzi Antač

Pred kratkim je izšla v Založbi Drava v Celovcu moja prva pesniška zbirka *Ob reki Dravci*. Zbirka vsebuje petindvajset kompozicij na pesmi prof. Milke Hartman. Spremni besedi sta mojemu prvencu napisala skladatelj prof. Samo Vremšak in dvorni svetnik dir. prof. dr. Pavle Zablatnik.

Lepo Vas prosim, da bi v Vašem listu poročali o moji zbirki in se Vam že vnaprej zahvaljujem! Zelo hvaležen Vam bi bil, če bi mi ob izidu recenzije poslali dokazilni izvod za moj arhiv!

S prijaznimi pozdravi
Hanzi Antač

25 pesmi za mešani zbor
Skladbe na besedila Milke Hartman
Založba Drava Celovec, Celovec 1985, Notografija: Janez Lesjak, opremil: Cveto Jeraša, urednik: Lojze Wieser. Natisnila tiskarna Jože Moškrič v

Ljubljani. ISBN 3-85435-046-5.
Brošura, 120 strani, 120 šiling.
Knjigo lahko kupite v obeh slovenskih knjigarnah v Celovcu.

Prof. Samo Vremšak, Kamnik, Slovenija, skladatelj in docent na Glasbeni akademiji v Ljubljani pravi o knjigi:

Iz *Spremnih besede*: „S 25 pesmimi, kolikor jih vsebuje njegova zbirka, stopa mladi koroški slovenski skladatelj Hanzi Artač prvič v javnost. Besedila, inspirirana iz domoljubne, ljubezenske, elegične in folklorne sfere, so delo znane koroške pesnice Milke Hartmanove.“

...skladatelj želi nadaljevati v najboljšem pomenu besede

tradicijo koroške slovenske zborovske glasbe, ki so ji pred njim postavili temelje bardi slovenskega koroškega zborovstva Dev, Švikaršič, Horvat in Kernjak.

Melodija, včasih obarvana s prizvokom narodno-zabavne glasbe, mu teče gladko, doživeto in neprisiljeno, tej ustrazajoče so tudi harmonije, ki ne posežejo v drznejši zvočni svet. To se pretežno diatonične, s smotrnim moduliranjem v bližnje tonalitete in previdno uporabo kromatike“.

Dvorni svetnik prof. Pavle Zablatnik, Celovec, bivši ravnatelj Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu; pa pravi:

Iz eseja „Hanzi Artač in Milka Hartman sta si podala roko“: Dva koroško kulturna samorastnika, pesnica Milka Hartman in skladatelj H. Artač, sta si podala roko za skupen načrt: Pesnica je ponudila svoje poezije, skladatelj pa je letem vdihnil svoje melodije in ustrezno harmonijo. Tako se je porodila prva zbirka Artačevih skladb, ki je hkrati pesmarica na novo uglasbenih Milkinih pesmi.

Artačeve pesmi so hitro osvojile poslušalce. Precej jih je posnel celovski radio. Radi jih pojejo naši domači zbori, prodrle pa so tudi že čez mejo koroške dežele v Slovenijo.

Samorastniški skladatelj Hanzi Artač je ob iskanju ustreznega besednega izraza za svoje melodije čutil potrebo in dolžnost, da seže v prvi vrsti po besedilih koroških mojstrov slovenske besedne umetnosti. Pri tem so ga najbolj zamikale lahke pevne pesmi podjunske vizarke Milke Hartmanove.

Hanzi Artač, rojen 13. junija 1951 na Obirskem, kjer tudi danes živi. Ob poklicni zaposlitvi je privatno študiral pri Vladimiru Prušniku, prof. Maksu Jurci in prof. Samu Vremšaku. Več nagrad. Plošča *Ob reki Dravci*.

Prof. Milka Hartman, rojena 11. februarja 1902 v Spodnjih Libučah pri Pliberku. Danes živi v Libučah. Upokojena gospodinjska učiteljica in pesnica. Več nagrad. Sedem knjig.

Izid pesmarice sta podprli Slovenska prosvetna zveza in Krščanska kulturna zveza v Celovcu.

Kajnov greh...

Nadaljevanje s str. 1

vsako večjo akcijo. Na neki čistki so Nemci ujeli politkomisarja B. Kraigherja. Odpeljali so ga v ljubljanske zapore in ga zadnje dni pred koncem ustrelili na Turjaku. (Gestapovec Duscha). To je bila velika taktična napaka. Lahko bi ga zamenjali domobranskimi ujetniki.

Kardelj in Kidrič sta iz varnih zaklonišč poslala na Primorsko dr. Beblerja in B. Kraigherja. Pomagali so jima Branko Babič, Anton Volušček, Darko Marušič in Dušan Pirjevec. Partizani so junija 1942 izvedli nepomemben napad na karibnersko postajo in Italijani so postrelili 30 domačinov, požgali 7 vasi, ljudstvo pa izselili. Narod je kot v Ljubljanski pokrajini obsojal partizansko taktiko in nesmiselne napade, ki so zahtevali ogromno žrtev zlasti v času nemško okupacije. Kardelja to ni brigalo, saj je trdil: „KP mora zmagati, če pade tudi zadnji Slovenec...“ Ljudstvo je odklanjalo OF in KPS. O kaki ljudski vstaji na Primorskem je nesmiselno govoriti. Primorci so se zlasti zgražali nad „bratskimi“ odnosi OF in KPS z IKP.

Smrt prvega upornika na Primorskem Janka Premrla-Vojka še danes ni pojasnjena. Vojko je bil hudo ranjen in je v partizanski bolnici v omotici mrmral kritično besede nad komunističnimi početji. Zaliv, (Trst 1971) zatrjuje po zanesljivih virih, da so mu partijci odvezali rane, da je podlegel... potem pa so ga proglasili za narodnega heroja. Dr. Bebler je ukazal umoriti Ivana Brica, znanega katoliškega javnega delavca. Partizani so ga pobili na pašniku v pričo sinov. Dr. Bebler je 7 dni mučil v Sreboljah Antona Rejca in ga dal ubiti.

Titova določena strategija

je bila vzrok, da so se partizani počasi premikali proti Trstu. Leteči ameriški diplomat Murphy je takoj po vojni opisal srečanje s Titom. (Njegova knjiga je v našem arhivu) razgovarjala sta se o vsemogočem, ko pa je Slovenec Vilfan načel vprašanje Trsta, Tito molčal in zadržano bulil v pričujočega E. kardelja.

Churchill, razočaran nad Titom, je puhal cigarni dim v časnikarja, ko ga je ta pobaral o Titu in usodi njegovih zaveznikov kralja Petra, generala Mihajloviča in vlado v Londonu. Ogorčeno mu je nadrobil... Pustite Broza, da se skuha s svojimi gozdniki v hribih... Vkljub temu je odklonil Eisenhowerjev predlog, da bi se Angleži izkrcali v Dalmaciji in prešli ljubljansko kotlino. Stalin se je muzal pred angleškim orjakom, Tito in Stalin pa sta ga prelisčila... Sovjetski tanki so že drveli v Srednjo Evropo in Stalinovo carstvo je že nakazovalo meje, ki še danes obstojajo.

„Slovenska Država“ je objavila obširen prikaz Titove in zavezniške diplomacije v revoluciji. Izčrpna in zgodovinsko stvarna razprava je pojasnila težave, pa tudi popolno politično nesposobnost vseh ministrov kr. vlade in skrajno podlo zadržanje angleških vodstev do svojih jug. zaveznikov, zaradi katerih je kr. Jugoslavija šla v vojno. Nobena vlada ni bila kos postaviti resnih temeljev za rešitev jugoslovanskega vprašanja. Vdajala se je politični umišljenosti, se prepirala s hrvaškim predstavnikom, ki so s svojim prvkom dr. Šubašičem, bivšim hrvaškim banom podpisali izdajalski pakt z Josipom Brozom. Paktu so botrovali vsi zavezniki, najbolj Roosevelt, Stalin in Churchill. Kralj in vlada so na to pristali v veri, da bo Tito dopustil svobodne volitve.

Brezpogojna nemška predaja

Hitlerjeva Nemčija je podpisala brez-

pogojno predajo 7. maja 1945. Himmler je skušal že poprej preko Šveda Bernadotta vpostaviti stike z Anglo-američani in s njimi skleniti ločeni mir. Zavezniki so to zavrnili. Admiral Dönitz je znova skušal isto doseči, Montgomery pa ni pristal na pogajanja in je zvesto izvrševal jaltske sklepe. General Keitel je 4. maja podpisal brezpogojno predajo. Ta akt je predvideval, da se 672 tisoč nemške vojske s 30 generali na Češkem mora predati Rusom. Zavezniki so podpisali dokončno kapitulacijo 7. maja v Reimsu (gen. Jödl) in jo potrdili šele naslednjega dne v Berlinu, ko je isto podpisal tudi sovjetski general Žukov.

Slovenski domobranci

so branili položaje v Sloveniji še do 11. maja, novomeška skupina še nekaj dni več. Novi poveljnik SN vojske gen. Krener ni obvladal reorganizacije in pustil novomeško skupino daleč za dom. celoto.

General Leon Rupnik se je 6 tednov pred temi dogodki srečal z namestnikom Draže Mihajloviča, gen. Damjanovičem, Jevdjevičem, Djuričem in gen. Paracom in drugimi. Načrtoval je skupen nastop vsej nacionalnih jugoslovanskih skupin-slovenskih in hrvaških domobrancev, srbskega zbora in četnikov v Sloveniji.

Politične odločitve NOS z razglasom 3. maja na Taboru so ta načrt prekrižale. Slepo zaupanje v Angleže in politična imaginarnost brez vsake diplomatike zanesljivosti so razbile sleherno možnost skupnega nastopa tisočev protikomunističnih bojnikov, ki so se umaknili prek Primorske v Trst in Vidmu predali Angležom, ki so jih takoj razorožili.

Partizanski poveljnik v Trstu Grei je pripravljajl na pristanišču vstajo, razpolagal pa je z orožjem le za 500 mož (Naša Obramba). Majhne skupine niso mogle razorožiti italijanskih posadk, še manj četnikov. Partizani so to prepustili Angležem.

CK KPJ je bil siguren, da bo prevzel oblast. Zmagoviti zavezniki jaltska določila sta jim to jamčila. Tito je poznal Stalinov načrt, zato ni okleval, ko so mu zavezniki zapovedali zapustiti Trst in Koroško. CK KPS je hitro poslal iz Postojne v Trst gen. Kvedra. V mestu ni bilo večjih bojev, Tito jih tudi ni želel, še manj hotel. V Trstu se je nastanila le komunistična ozna in se bratila s Italijani. Dušan Kveder, polkovnik Vladimir Vodopivec in Černy so trojica, ki je s CK KPS sokriva zločinstva nad primorskimi rojaki in Tržaščani. Primorci pripovedujejo o 7 tisoč zločinov in gramoznih jamah. Prav tako je o teh zločinih pisal leta italijanski tisk doma in v izseljenstvu.

Za vse dogodke in odločitve sta pred narodom in svetom odgovorna tudi France Bevk in dr. Marjan Breclj, Kocbekov pajdaš in član KPS. Ti in drugi so pristali na tržaško Consulto, v kateri je bilo 82 Italijanov in 38 Slovencev.

Slovensko Primorje je danes v slovenski oblasti, Trst v Italiji. Niti Belgradu niti Stalinu ni bilo pri srcu, da bi ostal jugoslovanski. Oba je zanimalo ko tudi Tita, Kardelja, Kidriča in druge uničenje nacionalnih sil, ki so se zatekli k zaveznikom.

Zgodovina bo priznala, da je Titov Belgrad s KPS pristal na izgubo Trsta in Koroške za zavezniško protiuslugo: izročitev domobrancev in četnikov.

Jugoslovanska protirevolucija

je bila silna. Kr. jug. vlada je izdala kralja, generala Mihajloviča in vse narodne protikomunistične sile.

Anton Bebler je pripravil iz knjige gen. D. Kvedra - Tomaža (Osv. vojna

DZK, 1975) pojasnila in statistiko. Po tej so protikomunistične vojske ali neenote številčno presegle celo do konca vojne partizansko vojaško in organizacijsko moč. Greh je bil v jugoslovanski politični imaginarnosti, ki jo je „poveljal“ bivši hrvaški ban dr. Šubašič s t. i. paktom s Titom. Broz, v Moskvi izšolani boljševik, je našel za svoj načrt vso podporo pri Stalinu, Churchillu in Rooseveltu. Prav tako so ga podpirali slovenski predstavniki v Londonu in v Kairu. Sleherno zamolčevanje teh dejstev je zgodovinsko neresno. Spomnimo se le dr. A. Kuharjevih pozivov, prihod ministra Snoja v Belo Krajino itd. Domobranci točno vemo, da so se ti imaginarni slovenski politiki enotno združili s Titovimi načrti in Tita tudi podpirali z nemogočimi ukazi za združitev s partizani. Če trde, da niso bili poučeni o tem, da so komunisti vsak naš enoten nastop proti sovražniku zavračali, so sokrivi tragičnih odločitev londonskih in rimskih pajdašev. Pogajanja legionarjev na Turjaku in v Novem mestu l. 1943 to potrjujejo. (Črne bukve, Slov. dom. itd.)

Zamujena zgodovinska prilika

Slovenecem se je znova ponudila zgodovinska prilika, ko so Angleži pristali na svobodno tržaško ozemlje. Angleži so to misel kmalu opustili, ko so se prepričali o strašnih zločinstvih KPJ nad slovenskimi, hrvaškimi domobranci in četniki. Komunistični pokolj 60 tisoč srbskih četnikov leta 1946 je zapечатilo usodo Trsta in Svobodnega tržaškega ozemlja. Titovi slovenski sodelavci so se zadovoljili z oblastjo, ki je brez zavezniške pomoči nikoli ne bi dosegli.

Komunisti se danes širokoustijo z „enakopravnem“ bojem z zavezniki proti fašizmu in nacional-socializmu. Če jim bi bilo zares kljub jaltskim sklepom za svobodo Trsta, Benečije in Koroške, bi lahko uporabili stotisoče domobrancev in četnikov, bi skupno držali položaje. Zaveznike bi morali priznati, da je to volja narodov. Slepota in komunistična zakrknjenost sta jih vodila v pokolje, kakeršnih zgodovina še ne pozna. Slovenski komunisti so v Benečiji zajeli precej ruskih kozakov in vse pobili. Ali so bili boljši ko Stalin in zapadni zavezniki, ki so trinogu Stalinu izročili na milijone žrtev v pokol ali prisilno smrt na delu v Sibiriji? (Tolstoj - zgod. razprave).

Kardelj je zapovedal Kidriču, da je razglasil v Ajdovščini slovensko vlado mesec prej pred partizanskim prihodom v Ljubljano.

Pesnik Oton Zupančič je to vlado pozdravil ob prihodu v Ljubljano. Ministriral se mu bivši kraljevi častnik Jaka Avšič, ministra prof. E. Kocbek in gasilec Snoj.

SLS je v tem času izdala v Rimu knjižico, da je pripravljena priznati KPJ, če pristane na politično svobodo.

Slovenski domobranci takih političnih zmot nismo odobrili. Partizanska „justica“ je poleg tisočev pobitih domobrancev brez sodbe obsodila očeta slovenskih domobrancev gen. L. Rupnika potem, ko ga je v zamreženi zajčnici vlačila in sramotila po Ljubljani.

Titova statistika

Tito je v svojem govoru v Skopju pred desetletji zajokal o „enakopravnih zaveznikih, partizanih“, ki so jih istovetili s fašistično Bolgarijo. Dimitrov se je brzkone obrnil v grobu, ko je „slišal“ krute Titove besede. Zatrnil je, da je revolucija zahtevala milijon 700 tisoč jugoslovanskih žrtev. Po njegovi statistiki je bilo uničenih 300 tisoč kmetij, 880 tisoč stavb in 137 električnih central. Od milijonskega števila je Tito navedel 300 tisoč partizanskih žrtev. Tuje statistike navajajo, da je Tito dal pobiti po zmagi 475 tisoč protirevolucionarjev.

300 tisoč nemških ujetnikov

O prizadevanju nemškega maršala Loehra smo že pisali. Nemški poveljnik je skušal (tako član NOS dr. Zajc) doseči preko tega odbora zveze z Angleži. Ko je po Canarisovi obveščevalni službi ugotovil, da ta nima nobenih zvez, se je skušal prebiti v Avstrijo. Ta načrt so mu prekrizali Rusi, Bolgari, Madžari in Angleži, ki so zasedali Avstrijo. Maršal se je predal Titovcem, ki so ga odvedli v Belgrad in ustrelili.

„Naša obramba“ (stran 15) je zapisala: „Naš zadnji boj je bil prav-zaprav boj za zajetje in uničenje žive oborožene sile jugoslovanske protirevolucije, boj za bodoči socialni razvoj“.

Naš urednik g. Vladimir Mauko je dobil od Ontarijske vlade posebno plaketo v zahvalo za 6-letno članstvo „Ontario Government Advisory Council for Multiculturalism and Citizenship“. Poleg tega je bil zadnje čase tudi urednik „Multiviews“ časopisa, ki

ga izdaja isti odbor. Na levi strani naš urednik, na desni strani pa predsednik tega odbora g. Stan Frolik, Q. C., ki mu izroča plaketo v imenu ontarijske vlade in provincialnega ministerskega predsednika g. D. Petersona.

Slovenski narod — pozabite to!

(Nadaljevanje s str. 2)

Slovenija, saj edino Slovenija drži pokonci smučanje v Jugoslaviji. In to z velikimi uspehi. Beograjski časopisi pa so na Bulatovičovo pobudo zagnali vik in krik: Slovenci se hočejo priključiti kaki srednjeevropski državi, Slovenci sploh ne omenjajo Jugoslavije, ko govorijo o Kranjski gori, Slovenci se družijo s Švicarji, Italijani, Avstrijci in skupno organizirajo smučarske tekme itd. Samo tega niso povedali ti »jugoslovanski« skrbniki: da pač Slovenci nimajo nikakršnih možnosti, da bi s Srbi ali kom drugim organizirali smučarstvo, ker se v Srbiji spoznajo na smučanje toliko kot Albanci na osvajanje lune.

V kaj vse se da vmešati šport! Beograjski tednik *NIN* je te dni ob smučanju pogrel že skoraj dve leti staro zgodbo o sporu med sedanjim predsednikom predsedstva Slovenije Francetom Popitom in sedanjim članom predsedstva Jugoslavije Stanetom Dolancem. Popita je *NIN*, med vrsticami, označil za »nacionalista«, Dolanc pa da je končno postavil stvari na pravo mesto. Ker je zgodba že stara, jo na kratko obnovimo: Ko so meseca maja 1984. leta volili predsedstvo Jugoslavije in predsednika predsedstva Slovenije, je bil Popit kandidat za člana predsedstva Jugoslavija, Dolanc pa kandidat za predsednika predsedstva Slovenije. Ko se je nekaj za tem pojavil kot kandidat za predsedstvo Jugoslavije iz Črne gore Veselin Djuranović, nekdanji predsednik jugoslovanske vlade, pod katerim se je Jugoslavija v tujini zadolžila za 20 milijard dolarjev, se je Popit umaknil in izjavil, da če bo Djuranović res kandidat za predsedstvo SFRJ, on noče biti član takega predsedstva. In zgodilo se je: Namesto Popita je postal član predsedstva SFRJ Dolanc, Popit pa je prevzel funkcijo, ki je bila določena Dolancu. Zato velja Stane Dolanc na Jugu za »pravega« Slovenca, ki mu je skrb za Jugoslavijo pred lokalističnimi in nacionalističnimi kompleksi.

Kako prav je prišla ta politična epizoda izpred dveh let nekaterim v Beogradu! »Ubogi« Popit je zdaj skupaj s Kranjskogorci ponovno proglašen za grdega slovenskega odpadnika. Kar precej skrbi imajo vsi tisti časopisi v Srbiji in drugod, ki menijo, da uresničenje fame o jugoslovanskem narodu ni več daleč. Razni Slovenci, Makedonci in drugi nepomembneži bi pač bili znotraj tega naroda nekakšne narodnostne skupnosti, ki bi spominjale na nekdanjo jugoslovansko »razcepljenost«.

Kar precej se bo moral namučiti tudi Miodrag Bulatović in na koncu ugotoviti, da se je mučil zaman.

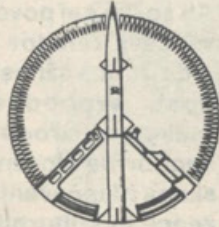
H. (Svob. Slov., 6.2.1986)

Baraga Post Card Still Available

Some of you have asked about the Baraga Post Card. While it is not available at local post offices any longer because all thirteen cent post cards were made extinct with the rise in postal rates, we still have some at our office in Marquette.

If you wish to purchase them and then affix your own penny stamp before mailing, just write to Bishop Baraga Association, 239 Baraga Avenue and send the money for however many you want.

When our supply of 500 is gone, we will have no more. But if you continue to write and ask for them at the following address, the postal service should make them available to you. With a minimum order of \$5.00, order from: U.S. Postal Service, Philatelic Sales Division, Washington, D.C., 20265-9997.

PISMO IZ KOROŠKE,

Spoštovani!

Boleham in se pri pisanju in delu zelo utrudim. Jaz sem v sredi 76. leta. Le težko nosim največjo odgovornost za Mohorjevo. Imam dobre sodelavce. Mohorjeva ima mnogo prijateljev med rajnimi poverjeniki, prijatelji, škofi in duhovniki. Prav tako med živimi prijatelji po vsem svetu. K škofu Rožmanu molim vsak dan po brevirju.

Daj Gospod, usliši njega in nas, da bi bili vsi eno. Naj škof Rožman prosí, da mi bo dajala molitev moč, meni in vsem, ki delamo za Mohorjevo. Za Rožmana smo na Koroškem precej storili.

V njegovi rojstni fari Šmihel pri Pliberku smo odkrili v cerkvi ploščo njemu v spomin. V našem Modestovem domu smo v knjižnici obesili njegovo sliko, dar vas Slovencev v Ameriki.

V teh tednih nas čaka spet veliko in težko delo. Vpisovanje v slovensko gimnazijo za leto 1986/87 se že vrši. Zastopniki Mohorjeve, naši slovenski duhovniki in kaplani, mnogi slovenski laiki — bomo hodili od vasi do vasi, obiskovali slovenske družine in jih nagovarjali in prosili, da pošljejo svoje otroke v slovensko gimnazijo in v Mohorjeve dijaške domove. Imamo silno velike težave.

Država je zidala v Velikovcu nemško gimnazijo sredi Podjune. Delajo propagando, da je zastoj, država plačuje vozne stroške. Veliko slovenskih študentov iz Podjune se vozi tja. Vozijo jih z omnibusi tja in nazaj. Slovensko šolsko društvo — levičarska organizacija — je zidala blizu slovenske gimnazije svoj Mladinski dom, kjer po zelo znižanih mesečnih sprejemajo slovenske dijake in dijakinje. Vse to plačuje Ljubljana, ki je ta dijaški dom zidala.

Mohorjeva mora svoje dijaške domove sama vzdrževati in zidati ter plačevati dolgove. Mi nujno rabimo dobrotnike, da moremo dobrim in vernim slovenskim študentom dati in nuditi znižanja in podpore, da jih dobimo v svoje domove.

Vzgojili smo že sedem mladih kaplanov v naših domovih in osem jih trenutno študira bogoslovje v Solnogradu. Vso podporo, ki jo prejemo od ameriških Slovencev, obrnemo v ta namen. Osebnostno garantiram, da ta denar pride v roke najboljših in dobrih študentov in staršev. Brez take podpore bi dijaki najbrž šli v nemško gimnazijo v Velikovcu ali v levičarski dom.

Za vsak dar najlepša zahvala!

Vaš hvaležni dr. Janez Hornböck

Pismo prejela in pripravila za objavo
Mohorjeva poverjenica v Chicagu
Ana Gaber

JAVNO OBVESTILO POSVETOVALNI ODBOR ZA OBČINSKE VOLITVE

Posvetovalni odbor za občinske volitve je bil vpustavljen da izvede temeljiti pregled načina občinskih volitev ter iz pregleda izvele zaključke, ki izvirajo iz preteklih občinskih volitev.

V odboru so: g. Gerald Parisien, bivši župan mesta Cornwall in bivši predsednik Občinske zveze province Ontario in ga. Anne Johnston, bivši občinski odbornik mesta Toronto in bivša občinska predstavnica v odboru velike torontske Metropole.

Odbor bo osredotočil svoja raziskovanja na sledeča področja:

- Popis volivcev in sestavljanje liste volivcev.
- Usposobljenost volivcev in kandidatov.
- Financiranje volilne kampanje.
- Dostopnost za volitev, vključno volilne ure, volitve odsotnih in dostop na volišča za stare in pohabljen volilce.
- Priprava in izvedba volitev, vključno izšolanje občinskih urganov.
- Možnosti in načini ponovnega štetja glasov.
- Volilna udeležba.

Odbor bo razvil način svetovanja na temelju tega pregleda in to bo predloženo Ministerstvu za Občinske zadeve.

Vse osebe, ki se zanimajo za to, kakor tudi organizacije in občine, so povabljeni, da predložijo pismene pripombe in nasvete o tem važnem vprašanju na:

Mrs. Helen McLean, Secretary
Advisory Committee on Municipal Elections
c/o Provincial-Municipal Affairs Secretariat
Ministry of Municipal Affairs
777 Bay Street, 13th Floor
Toronto, Ontario
M5G 2E5

Zadnji dan za sprejemanje spomenic je 5. maj 1986.

Ministry of
Municipal
Affairs
Ontario

Hon. Bernard Grandmaître, Minister

Agencija za pomirjenje živcev

VESEL DOGODEK V HIŠI DELA

Na vratih DELA, Glasila Komunistične Partije Italije za slovensko narodno manjšino, je sredi novembra zažarel roza flokec. Srečnemu očetu DELU se je rodila hčerka, Glasilo Zveze komunistične mladine Italije. Pupiše ima sicer strašno ime, PEST, a v telo ga ni kdovekaj. Čestitkam, ki prihajajo od vseh, se je pridružil tudi ČUK. S šopom vrtnic, rdečih kot zajčja kri, je potrkal na vrata na ulici Capitolina in se sklonil nad zibelko: Zdravje in mleko kravje! Seveda mala PEST ni mogla priti na svet kdove kako roznata in bunkasta, ko pa z zdravjem njene očetca ni najbolje. Še se ni povsem znebil kominformškega išiasa (sciatica) in vse od rojstva se ne more izvleči iz

hude anemije. Toda rodila se je naša PEST cela, prav z vsemi organčki, rečem vam, suha sicer, ne preveč iskriva, a tudi ne preveč mrtva, kar živahna, vsa spetičevska: kakor izrezana iz očeta. A v zameno je glasno zajokala. Napredno je zajokala nad vsemi revami tega našega sveta, nad vojno Irak-Iran, nad bojem Farabundo Marti v Salvadorju, nad Pinochetovim terorjem v Čilu, nad sramotnjem homoseksualcev zaradi AIDSa itd. A najbolj se je, tišče tudi prste na nožicah v pest, zjokala tudi nad čim drugim, na primer nad Afganistanom, toda začeli so prihajati gostje. Direktorju DELA je bila tako všeč, da jo je nekaj časa vozil v vozičku po sobi. Senatorka Grbčeva si jo je pritisnila na prsi in jo obsula s poljubi. Neki italijanski poslanec KPI jo je dvignil v zrak: EVVIVA LA NOSTRA PUGNETTA (na anagrafu so jo namreč krstili PEST - PU-

GNETTA)! Potem je prišla skupina mladih slovenskih komunistov s posebnim darom: s cucljem znamke »Protislovenski-skupnosti«. Mala PEST ga je začela vleči, da je kar cmokalo. Kmalu bo imela lička na balon. A od nje moramo pričakovati kaj več od spetičevske očarljivosti. Njen naslov — kje najdete takšnega v slovenski zgodovini? — obeta prav boksarsko bojevitost.

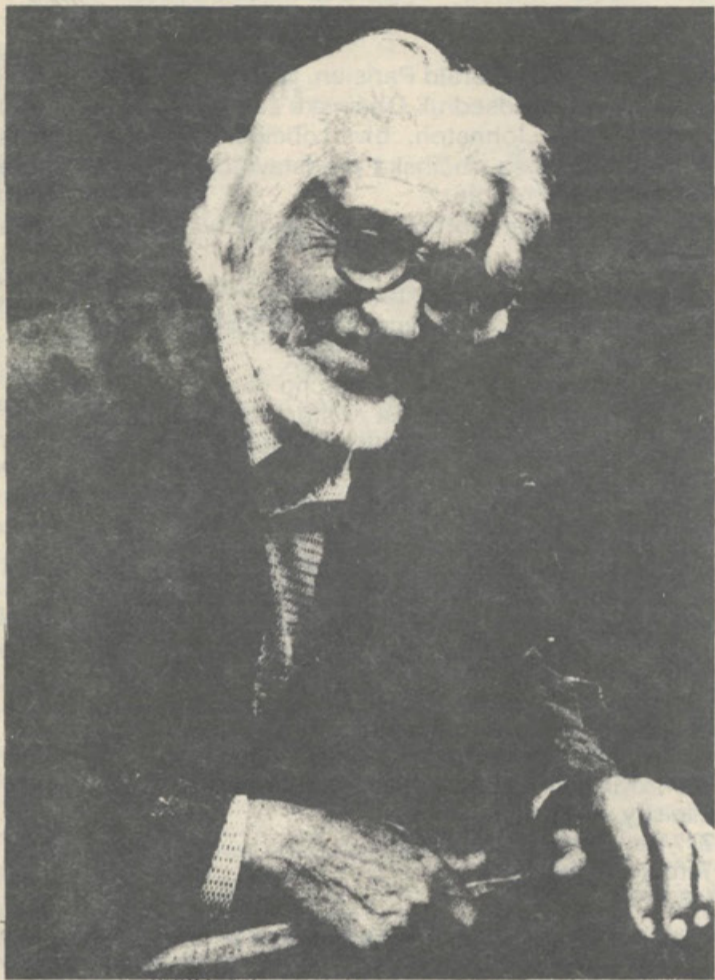
ČUK je zaenkrat naročil zanjo čestitke na radiu TRST-A in KOPER s pesmijo: Jaz sem mala žogica, žogica, nogica.

mladika 9.45

Nova knjiga!

Izdala Mohorjeva založba v Celovcu,
septembra 1985. 88 strani. 26 fotografij.

Akademski kipar France Gorše

Akademski kipar France Gorše

Izšla je lepa knjiga o znamenitem slovenskem kiparju Francetu Goršetu. Tekst je napisal dr. Janez Sedej. Ker vsebuje tekst komaj 35 strani in je razdeljen na kratka poglavja, ne gre za kak obsežen življenjepis, prav tako bralec ne bo našel natančne analize Goršetovih umetniških delov oziroma stilu. Knjiga pa seznanja bralca z najpomembnejšimi bralci Gošetovega življenja in dela.

Knjiga ima 26 črno-belih fotografij, ki kažejo umetnika samega sredi dela, njegova hiša, največ pa razna njegova dela. Fotografije so izredno jasne. Barvna je le fotografija na naslovni strani, ki kaže relief »Poganska daritev« iz leta 1947. Knjiga ima povzetke v angleščini, nemščini, italijanščini, francoščini ter celo v esperantščini, kar se mi zdi odveč. Na zadnjih dveh straneh navaja avtor kronološko seznam najpomembnejših življenjskih podatkov o Goršetu.

**ŽUPNIJSKA HRANILNICA
in POSOJILNICA "SLOVENIJA"**

Vam nudi razne finančne usluge: Posojila za hiše, avtomobile, potovanja, študij itd. Vaši prihranki pa se obrestujejo po najvišji možni stopnji.

**POSLUŽITE SE NAŠE SLOVENSKE
FINANČNE USTANOVE!**

URADNE URE

na 618 Manning Ave. Toronto Tel.: 531-8475

Torek — sreda 10 a.m. — 3 p.m.

Četrtek — petek 10 a.m. — 8 p.m.

Sobota 10 a.m. — 1 p.m.

na 739 Brown's Line, Toronto Tel.: 255-1742

Torek — sreda 10 a.m. — 3 p.m.

Četrtek — petek 1 p.m. — 8 p.m.

Sobota 10 a.m. — 1 p.m.

v Hamiltonu pri sv. Gregoriju Velikem Tel.: 561-9952

Vsak petek od 4h do 8h zvečer.

Iz pisma uredniku

Merrylands 23. feb. 1986

Lani 25. nov. smo imeli v cerkveni dvorani pri Sv. Rafaelu v Merrylandsu maturantski večer, ki ga praznujemo že kar nekaj let. Program je res lep s slovenskim narodnim plesom mladine v narodnih nošah, pevski zbori malčkov in mladine, kratki nagovori in končno najvažnejše, podeljevanje diplom maturantom slovenskega jezika. Seveda, voditeljica šole, gospa Mariza Ličan, najprej pove kratki življenjepis maturanta, predno stopi na oder po diplomo. Ploskanja in smeja je polna dvorana. Pa tudi marsikatero oko se zasolzi od ginjenosti, ko gledamo lepo mlado slovensko bodočnost na odru. Tudi moje oko se je zasolžilo, obenem pa strah za slovensko bodočnost te mladine. Bojim se, da bo ta večer in slovenski jezik z njim pri teh mladih ljudeh šel v pozabo, če se bo taka brezbriznost za slovensko politiko in narodno suverenost, tako nadaljevala, kakor se danes. Ko smo se učiteljem na odru zahvalili za njih trud, ki so se skozi vse šolsko leto trudili z našo mladino, žrtvovali čas, ki bi ga lahko uporabili za sebe, sem si mislil: Res, zaslužili so medaljo za zasluge za narod. Toda, ali so jim vceplali tudi ljubezen do stare domovine, kakor nove, razen folklore, ki prihaja od SIM iz Ljubljane? Ali so jim kaj povedali o resnični zgodovini Slovencev, Venetov i dr.? Ali so jim polagali na srce tudi važnost bodoče slovenske suverenosti svobodne Slovenije, kar pripada vsakemu narodu na svetu, namesto lažnjive zgodovine slovenskega suženjstva in Cankarskega hlapčevanja?... V tem vidim naše izobražence in kulturnike, to je: uradno priznane od današnjih oblasti, kot kulturno delo z veliko glavo, ki pa nima nog. Nima svoje politike kakor drugi narodi, celo Maltežani, ampak tujo. Raje vprašajmo mladino, kako na to gleda. Kaj misli, kje so njihove korenine, na kar naj bi bili

ponosni. Ali pa se bodo z leti razočarali nad slovenstvom in pošiljali svoje otroke rajši v srbo-hrvaško šolo, kakor tisti slovenski zdravnik v Melbourne. (glej: Slovenija na invalidskem vozičku).

Zato mislim, gospod urednik SD, da je važno pisati čim več o tem kaj slovenstvo uničuje in kako ga reševati).

ZVEZA SLOVENSKE AKCIJE zahteva za vse Slovence najbolj osnovne človečanske pravice, katere je Jugoslavija podpisala kot članica organizacije Združenih Narodov:

1. Da se na potnih listih in drugih dokumentih prizna Slovcem slovenska narodnost.

2. Da se spoštuje slovenska narodnost in ne ogroža s skupnimi programskimi jedri.

3. Da se v uradnih prostorih in uradih uporablja slovenski jezik v republiki Sloveniji, kakor se uporablja srbski v republiki Srbiji.

4. Da se slovenske turiste in obiskovalce ne zaslišuje na uradih milice in UDBe in jih ne zastrašuje radi njihovega političnega opredeljenja.

5. Da na meji republike Slovenije cariniki in uradniki govore slovensko s slovenskimi turisti.

6. Da Slovcem, ki živijo v tujini, ne pišejo po jugoslovanskih konzulatih dovolilnice tujci, ampak Slovenci v slovenskem jeziku. Vsak mora imeti pravico obiskati svojo mater in dom, kjer se je rodil, ne da bi mu tuji uradniki to preprečili radi njegovega političnega, verskega ali katerega drugega prepričanja... Na jugoslovanskih konzulatih mora biti za Slovence slovenski tolmač, ker večina mladih srbskega jezika ne razume.

7. Za versko svobodo brez diskriminacije, ki so v državnih službah ali ki služijo v jugoslovanski vojski.

Za ZSA Jože Korošak, odbornik

**Živi in mrtvi bratje
in iskanje resnice**

Kje je resnica? Kdo ima prav? Morda se resnici nikdar ne pride do dna? Toda resnica - v katerem primeru? Težka, na videz nerešljiva vprašanja, pa vendar silno preprosta in jasna!

Nova izvorna drama dr. Marka Kremžarja, *Živi in mrtvi bratje* je bila pred kratkim igrana na naših odrih v slovenskih domovih v Bs. Aires in okolici. Povedla nas je v dobo komunistične revolucije ko se je šlo za življenje ali smrt, za borbo med organiziranim zločinstvom in samobrambo. V tistih težkih časih pač ni bilo najmanjšega dvoma v upravičenost boja proti komunizmu, saj ni bilo niti časa za premišljevanje, filozofiranje, tehtanje odločitev. Padale so žrtve pod komunističnimi krogli, padali so talci, gorele domačije, komunistične „likvidacije“ so bile na dnevnem redu... In sedaj v mirnem zavetju, v časovni razdalji od tedanjih groze polnih dogodkov, se izprašujemo, kje je resnica?

Res, da je težko in dostikrat nemogoče izmeriti globine človekove notranje resnice, namenov in dejanj. Obstojajo silno zamotani primeri, ko najdemo nekaj idealistov, na „nasprotni“ strani, a peščico oportunistov v „naših“ vrstah. A to

so izjeme, ki so vedno bile in bodo v vsaki vojni, vsaki revoluciji! Iz posameznih primerov, pa še ne moremo delati zaključkov in jih posploševati. Kljub izjemam, zlo ostane zlo in dobro v službi resnice, še vedno dobro.

Prikaz poveljnika domobranske posadke v navedeni drami ni bil prikazan na najbolj idealen način. Vsiljuje se vprašanje, če je bilo primerno izbrati ravno klaverni primer neodločne ga „šlevastega“ poveljnika, ki ga razjeda dvom in obup, ker ne najde izhoda iz kočljivega položaja. Ali ne izmalči tak osamel primer nehote pravo podobo domobranstva? Vsi dobro vemo, da je bila večina domobranskih poveljnikov vse kaj drugega, kot ta siromašen primer: samozavestnost, odločnost, pogumnost, preudarnost, iznajdljivost, drznost, so prevečela vsa njihova dejanja. V prizadevanju za čim večjo umetniško, filozofsko, detektivsko izpopolnitev, je bila prezrta oziroma pozabljena idejna stran domobranstva.

Želeti je, da bi avtor to dramo predelal, ali pa po možnosti napisal novo, močnejše dramsko delo, kjer bi bili domobranci in partizani prikazani v resnični luči in vsem razumljivo. To bi bila res idealna izpolnitev 40 letne zevajoče vrzeli v našem zdomstvu.

Tone Šušteršič

